



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. III. Tres aliæ divisiones gratiæ breviter exponuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

Ubi particula, *Quoties*, omnem operationem ad A

salutem hominis conducentem significat.

Interes secundò, contra Cajetanum, & alios, non solum actus qui sunt circa media, sed etiam eos qui versantur circa finem, si sint liberi (cujus modi fuit prima operatio Angeli) à esse gratia cooperante. Ratio est, quia omnis ille actus est à gratia cooperante, in quo voluntas non se habet solum ut mota, sed etiam seipsam movere & determinat: Atqui voluntas seipsam determinat in omni actu libero, & virtualiter saltem se movet, ut in Tractatu de actibus humanis, agendo de intentione finis, fuse declaravimus: Ergo omnis actus liber voluntatis, etiam si sit prima intentio finis, est à gratia cooperante.

18. Dices primò: D. Thomas hic art. 2. in corp. articuli ait gratiam operantem esse illam, quæ Deus movet voluntatem ad actum interiorem; cooperantem verò, quæ illam movet ad exteriorum: Sed per actum interiorem, nihil aliud intelligere potest S. Doctor, quam actum imperantem, qui est intentio finis; per exteriorum verò, nihil aliud quam actum imperatum, qui est mediator electio, ut plures ex nostris Thomistis interpretantur: Ergo ex D. Thoma sola intentio finis est à gratia operante; sola verò mediatorum electio, vel executio, à gratia cooperante procedit.

19. Respondeo primò negando Minorem: nam per actum interiorem D. Thomas nihil aliud intellexit, quam ipsam internam applicationem voluntatis, per quam Deus facit nos velle & operari, quæ applicatio ad omnem voluntatis operationem, siue sit libera, siue necessaria, siue antecedens, siue consequens justificationem, requiritur: nam ut ait Augustinus de dono persever. cap. 13. *Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur etiam operari pro bona voluntate &c.* Et D. Bernardus in lib. de gratia & lib. arbit. versus finem, dicit quod gratia voluntatem applicat operari, & opus explicat voluntati. Per actum verò exteriorum intellexit S. Doctor ipsam volitionem & operationem quam voluntas elicit ut mota & applicata à gratia: nam sicut voluntas per actum immanentem effective applicat omnes potentias ad suas operationes, & facit eas operari actus externos: ita etiam Deus per suam gratiam operantem facit voluntatem velle suum actum operari, applicando eam ad volendum & operandum.

20. Respondeo secundò: Est quod D. Thomas per actum interiorem, primam intentionem finis, & per exteriorum, mediatorum electionem intellexerit, ut aliqui ex nostris Thomistis exponunt; dico tamen, S. Doctorem illòs actus non adduxisse, quasi adæquate & universaliter explicare voluisset in ordine ad quos actus gratia operans & cooperans diceretur, sed tantum ut exemplum proferret in quo res clarius eluceret, cum enim antea præmiserat illam esse gratiam operantem, respectu cuius voluntas se habet ut mota, & Deus ut movens; cooperantem verò illam dici, respectu cuius voluntas non solum movetur à Deo, sed etiam seipsam movet; quia in actu interiori, qui est prima intentio finis, magis apparet quomodo mens nostra sit mota à solo Deo; & in actu exteriori, qui est electio, quomodo sit simul movens & mota, ideo D. Thomas ut explicaret quod universaliter antea docuerat, actum interiorem & exteriorum in exemplum adduxit. Idem dicendum est, si asseratur D. Thomam per

Tom. IV.

actum internum intellexisse quemcumque actum immanentem voluntatis, & per externum, intellexisse actum elicitum ab alijs potentijs ut alij interpretantur.

Dices secundò: Ille tantum actus est à gratia cooperante, in quo voluntas se movet: Sed voluntas non se movet in prima intentione finis, etiam si sit libera, cuiusmodi fuit prima operatio Angeli: Ergo prima intentio finis etiam si sit libera, non est à gratia cooperante. Minor probatur: Movere se, est ex uno actu procedere ad alium: Sed voluntas in prima intentione finis, etiam si sit libera, non procedit de uno actu ad alium: Ergo non se movet.

Respondeo distinguendo Majorem: in quo voluntas se movet, formaliter, aut virtualiter, concedo Majorem: formaliter solum, nego Majorem. Voluntas autem in prima intentione finis, si sit libera, movet se virtualiter, quia vult se velle & intendere finem; atque ita ex uno actu virtuali, procedit ad alium, ut in Tractatu de actibus humanis explicari solet.

ARTICULUS III.

Tres alie divisiones gratiæ breviter exponuntur.

PRIMUM dñum gratiæ quod Deus homini confert, vel in ordine ad ejus sanctificationem, vel in ordine ad aliquod opus pietatis, de quo prius nihil cogitabat, variis solet nominibus insigniri, ab diversa munia quæ exercet, & ob varios quos in nobis operatur effectus. In primis enim dicitur gratia preveniens, quia prævenit omnem nostram deliberationem, & bonum liberi arbitrii usum seu consensum, præditate temporis, vel naturæ, juxta illud Psalmi 58. *Miserere cordia ejus præveniet me*, & illud 1. Joan. 4. *Ipsæ prior dilexit nos. Quare Augustinus sic Deum describit: Deus est, quem nemo diligit, nisi præventus; quem nemo amittit, nisi deceptus; quem nemo possidet nisi beatus.* Et Bernardus de gratia, & lib. arbit. sic ait: *Sane ipsi nos prævenit, nequaquam possumus, qui enim bonum neminem invenit, neminem salvat, quem non prævenit.* Et lib. de diligendo Deo, ipsum alloquens, dicit: *Hoc valde mirum, quod nemo te querere valet, nisi qui prius invenit: vis igitur inveniri ut quæaris, quæris ut inveniaris; potes enim quæris inveniri, sed non præveniri.* Unde homil. 3. super Missus est, hæc verba Angeli ad B. Virginem, Dominus tecum, expendens: *Valde mirandum est (inquit) quomodo quis Angelum miserat ad Virginem, ab Angelo inventus est esse cum Virgine: nane celerior Angela fuit Deus, ut festinantem nuntium celerior ipse perveniret ad terras? Nec mirum, ejus nomen accelerat, festina, omnibus mobilibus mobilior est sapientia, velociter currit sermo ejus. Victus ex Archangelo, qui misit te, præcessit te.*

Secundò eadem gratia appellatur excitans, quia peccatorem vel iustum à bono opere cessantem, tanquam sopore quodam depressum, à somno vel peccati, vel negligentia bonorum operum excitat, juxta illud Apocal. 3. *Ecces sto ad ostium, & pulso, & istud ad Ephes. 5. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.*

Hanc gratiam, seu hunc gratiæ effectum, eleganter describit Augustinus in lib. Confess. ubi Deum alloquens, sic ait: *Vocasti, clamasti, rupisti*

P 11

furdi-

sordiditatem meam: coruscasti, splendisti, succasti
 cecitatem meam: flagrasti & eduxi spiritum, atque
 iam anhelo tibi, gustasti & esurio ac sitio: terigisti
 me, & exarsi in pacem. Quibus verbis declarat
 tria attributa, tribus Personis Divinis appro-
 priata, maxime relucere in iustificatione pecca-
 toris: Potentia enim Patris apparuit in virtute
 & efficacia vocationis eius, his verbis expressas:
 Vocasti, clamasti, rupisti sordiditatem meam: Sapien-
 tia vero Filij in splendoribus, quibus mentem
 ejus illustrat, unde subdit: Coruscasti, splendisti
 &c. Bonitas autem Spiritus Sancti in misericordia suavi-
 tate, quâ ipsum ad se allicit & pertrahit, quam
 verbis sequentibus declarat: flagrasti, & eduxi spi-
 ritum &c.

24. Tertiò gratia dicitur adjuvans, quia nos adju-
 vat ad faciendum id, ad quod excitati sumus à
 Deo: unde nihil frequentius in ore omnium fi-
 delium, nihilque sapientius repetit Ecclesia in suis
 publicis orationibus, quam versiculum illum ex
 Psalmo 69. desumptum: Deus in adiutorium me-
 um intende, Domine ad adjuvandum me festina. Hunc
 versiculum (inquit Cassianus) in opere quolibet,
 seu ministerio, si firmere constitutus, decantare non
 desinas: hunc meditantem tibi spiritus irrepit, donec in-
 cessabili ejus exercitatione formatus, etiam per sopor-
 em cum decantare consueveris: hic tibi ex perfectio
 primus occurrat, iste erigantur cogitationes anticipet
 universas; iste de tuo conjugentem cubili, curationi
 genium tradat, atque deinceps ad omne opus actusque
 deducat.

25. Denique gratia, sufficiens & efficax nuncupa-
 tur: sufficiens, quia tribuit vim sufficientem in
 actu primo ad operandum seu consentiendum;
 efficax verò, quia infallibiliter infert consen-
 sum, & facit non solum ut possimus velle & ope-
 rari, & etiam ut de facto velimus & operemur
 juxta illud Ezechiel 36. Spiritum meum ponam in
 medio vestri, & faciam ut in preceptis meis ambuletis,
 & iudicia mea custodiat & operemini, & illud Au-
 gustini de gratia & libero arbitrio. cap. 6. Certum
 est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus,
 praebeo vires efficacissimas voluntati. Item S. Cy-
 rillus lib. de adorat. ait: Tantam benignitatem
 nobis exhibet universorum Salvator Deus, ut EFFI-
 CACI SUBSIDIO adjuvet, secundum quod scri-
 ptum est: Apprehendisti manum dexteram meam, &
 in consilio tuo deduxisti me. Nam quoniam hominis na-
 tura non valde generosa est, neque satis idonea, ut ma-
 lum effugere queat, simul quodammodo nobiscum cer-
 tat Deus, & duplex concedere beneficium videtur,
 persuadens admonitionibus ut subsidium inveniamus,
 & fortius illud prestans, quam ut malum praesens &
 violentum prevallere possit.

26. Secundum ergo varios illos, quos gratia in
 nobis operatur effectus, multipliciter dividitur
 à Theologis: sed tres precipue divisiones cele-
 bres sunt. Prima est in gratiam praevenientem &
 subsequentem, de qua agit S. Thomas hic art. 3.
 eamque insinuat Augustinus & Fulgentius: ille
 enim in Enchirid. cap. 32. sic ait: Vtrumque legi-
 tur in sacris eloquiis: & misericordia ejus prae-
 venit me, & misericordia ejus subsequetur me: no-
 lentem praevenit ut velit, volentem subsequitur ne
 frustravellet. Ille verò lib. 1. ad Monimum cap.
 11. Praevertit Deus donans homini bonam volunta-
 tem; subsequitur bene volentem, operando in illo
 boni operis facultatem. Et rursus: Praevertit im-
 pium ut fiat iustus; subsequitur iustum ne fiat impius;
 praevertit elisum ut surgat; subsequitur elevatum ne
 cadat.

A Hæc divisio, licet magis propriè conveniat
 gratia actuali, adaptatur tamen etiam habitu-
 ali, ut docet S. Thomas articulo citato: cum enim
 gratia habitualis varios habeat effectus, quorum
 alij alios præcedunt, comparatione præcedenti-
 um dicitur praeveniens, respectu verò subse-
 quentium, subsequens appellatur: nam gratia
 iustificans primò sanat animam, secundo dat illi
 ut bene velit, tertio ut bene opereatur, quarto ut vi-
 tam æternam consequatur. Quatenus ergo cau-
 sat primum effectum, est praeveniens respectu se-
 cundi; & prout causat secundum, est subse-
 quens respectu primi, & praeveniens respectu
 tertij; & sic de ceteris, usque ad ultimum, quem
 ut causat, solum est subsequens. Quam doctri-
 nam de promptu ex Augustino cap. 12. de natu-
 ra & gratia, ubi sic ait: Praevertit ut sanemur, qui
 subsequitur ut vegetemur: praevertit ut vocemur, &
 subsequitur ut glorificemur: praevertit ut pie viva-
 mus, & subsequitur ut semper cum illo vivamus.

B Secunda divisio est in gratiam excitantem &
 adjuvantem, cuius meminit Tridentinum sess. 6.
 cap. 5. ubi ait: Per Dei excitantem atque adjuvan-
 tem gratiam ad iustificationem disponimur. Et cap. 6.
 Disponuntur (adulti) ad iustitiam, dum excitati di-
 vina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes,
 libere moventur in Deum. Illam etiam insinuant
 SS. Patres: Augustinus enim lib. 1. de peccat.
 merit. ait: Bonam & piam voluntatem, nisi Deo ex-
 citante & adjuvante, habere non possumus. Et Ber-
 nardus lib. de gratia & libero arbitrio. Conatus (in-
 quit) nostri casti sunt, si non adjuventur, & nulli si
 non excitentur.

C Tertia divisio, & omnium celeberrima, est in
 gratiam sufficientem efficacem, quæ desumi-
 tur ex Augustino de corrept. & gratia cap. 11.
 & 12. ubi distinguit duplicem gratiam: unam
 quæ dat posse perseverare, quam asserit Adamo
 & malis Angelis fuisse concessam: si enim (in-
 quit) hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, cum
 primum facti sunt, desuisset, quoniam non talis natu-
 ra facta erat, ut sine divino adiutorio posset manere,
 si vellet, non utique sua culpa cecidissent; adiutorium
 quippe desuisset, sine quo manere non possent: aliam
 quæ dat actu perseverare, quam dicit Adamo
 denegatam, darique nunc sanctis in regnum Dei
 per gratiam Dei prædestinatis: primam appel-
 lat adiutorium sine quo; secundam verò dicit esse
 adiutorium quo.

D Hæc divisio est omnium controversiarum, quæ
 his temporibus agitantur, velut fomes ac semi-
 narium: En scopulus ad quem multa confracta sunt
 naves. En Eurippus rapidus in diversis & contra-
 rias partes, verso mari. En velut monte præcipiti de-
 volutus torrens fervens rixus & contentionibus,
 ut loquitur Mariana lib. 3. de morte & im-
 mort. cap. 8.

E Quidam gratiam sufficientem ita despiciunt,
 ut eam dicant esse monstrum quoddam singulare
 gratia, solummodo peccatis faciendis, majorique
 damnationi accersende deserviens. Alij e contra
 gratia efficaci & victrici adeo infensi sunt, ut ad
 ipsius horreant auditum, & ne ejus quidem no-
 men audire possint: fulminis idu perstrictos cre-
 deres, vel horrendo tonitruu boatu perterritos,
 quoribus blandissima hæc vox gratia victrix, au-
 ribus eorum insonat; libentiusque victæ, quam
 victricis, prostratæ quam erectæ, & debellatæ
 quam triumphantis gratia nomen audirent.

Utique certe gravem divinæ gratia irrogant
 inju-

S. I.

Vera sententia statuitur.

injuriā: quia, ut ait Prosper ad Demetriadem, A
cap. 7. Gratia Dei, nisi tota suscipitur, tota repellitur: sicut enim alienus est à numero fidelium, & forte sanctorum, qui in aliquo à Catholica veritate dissentit, ita extra gratiam efficitur, qui aliquid de ipsius plenitudine dissentit. Plenitudo porro ista pro presenti humanæ infirmitatis statu, binas includit prerogativas, quarum una in gratiæ sufficientia, altera in ejus energia, seu efficacia consistit. Quisquis proinde live de sufficientia, live de efficacia Christianæ gratiæ aliquid dissentit, extra gratiam penitus esse convincitur: quia, ut ex Prospero jam audivimus, Hæc tota repellitur, nisi tota suscipitur; unde rectè ibidem paulo infra subinfert: Plenè ergo & veraciter confitenda est gratia Dei simulque sufficientia & effi-

27. cacia ejus prædicanda.
Utramque semper schola Thomistica constanter docuit & prædicavit, ac indefesso labore ab ortu suo per quatuor sæcula non minus fortiter ac generose pro sufficienti, quam pro efficaci gratia decertavit. Hæc est doctrina, quam sicut in suis amabulis ab uberibus Angelicis Angelicis Doctoris; cum qua adolevit & crevit, & cum qua semper gloriose vixit & vincet, palmaque instar altius inclinata resurget; nec portæ inferi prævalebunt adversus eam.

Plura circa utramque gratiam hic inferenda paraveram, quæ ob reverentiam Apostolicæ Sedis strictissime prohibentis, nè hujusmodi quaestiones & controversiæ typis mandentur, libenter supprimo, donec ea publicandi facultas concedatur. Hæc est tota silentij nostri ratio, & sacrum sigillum.

28. Si vero (studiosè lector) completum de gratia Tractatum habere velis, lege quæ de Divinorum decretorum efficacia & voluntate Dei antecedente & consequente contra Janfenianos, & Molinistas fusè tractavimus; ex principiis enim ibi statutis facile colligere poteris, quæ hic de gratia sufficienti & efficaci desiderantur.

DISPUTATIO IV.

De Causa gratiæ.

Ad quæst. 12. D. Thomæ.

29. Declaratis necessitate, naturâ, & speciebus utriusque gratiæ, habitualis scilicet & actualis, sequitur dicendum de causis ejus: præcipua autem difficultas est de causâ efficiente, & dispositiva gratiæ habitualis, quæ est primum analogatum sub hoc nomine gratia, unde de histantium causis hic agemus.

ARTICULUS I.

Utrum solus Deus possit esse causa principalis gratiæ habitualis?

1. Partem negativam tenent Medina 3. parte quæst. 13. dubio ultimo, & Cabrera ibidem disp. 2. ubi docent humanitatem Christi, seu Christum in quantum hominem, esse causam principalem gratiæ sanctificantis in omnibus justis, secundariam tamen, & Deo subordinatam. Sed pro contrariâ, & ab omnibus ferè receptâ sententiâ defensione, sit

Dico igitur, nullam creaturam, quantumcunque perfectam, nequidem Christum in quantum hominem, posse esse causam principalem gratiæ sanctificantis. Ita D. Thomas hic art. 1. in corp. & in resp. ad 1. ubi ait: Humanitas Christi est sicut quoddam organum Divinitatis ejus... & ideo non causat gratiam propria virtute, sed ut instrumentum virtutis Divinitatis adjunctæ.

Probatum primò conclusio: Scripturæ & SS. Patres attribuunt Deo ut ipsi proprium, justificare homines, & à peccato mundare: Sed homines justificantur, & à peccato mundantur per gratiam sanctificantem: Ergo productio gratiæ soli Deo ut causâ principali tribui potest. Minor patet: Major verò probatur ex illo Job. 14. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es? Et ex illo Isaïæ 43. Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates. Item ex illo ad Roman. 8. Vem est qui justificat, qui est qui condemnet? Quibus verbis aperte declaratur, nullam creaturam posse principaliter mundare aut justificare hominem, sed id esse Deo proprium & singulare. Quare Augustinus lib. de peccat. meritis cap. 14. ait: Si quis dicere potest, ego justifico te, etiam dicere potest ex de in me. Unde concludit, quod sicut non est credendum nisi in solum Deum, ita nullam creaturam, sed solum Deum justificare posse.

Neque v. Met. si dicas, illa testimonia intelligenda esse de causâ principali quæ sit prima, ac proinde independens à superioris concursu; non tamen de principali secundaria. Non valet, inquam, cum enim proprium sit Dei esse causam primam & independentem ab alia superiori, non tantum respectu divini gratiæ, sed etiam per ordinem ad quemcunque effectum, nihil locis citatis assereret Scriptura, quod esset speciale productioni ipsius gratiæ.

Probatum secundo: Qui principaliter causat gratiam, dat etiam ut causâ principalis Spiritum sanctum: Sed nulla creatura, neque etiam Christus in quantum homo habet potestatem physicam & principalem ad dandum Spiritum S. Ergo neque ad infundendam gratiam. Major patet, nam in ipsa collatione gratiæ & charitatis datur Spiritus S. juxta illud ad Roman. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis. Minor verò suadetur primò ex D. Thomæ 3. p. qu. 8. art. 1. ad 1. ubi sic ait: Dare gratiam, aut Spiritum S. convenit Christo secundum quod Deus autoritativè, sed instrumentali ter convenit etiam ei, secundum quod est homo, in quantum scilicet ejus humanitas instrumentum fuit Divinitatis ejus. Quam doctrinam hausit ex Augustino lib. 1. de Trinit. cap. 12. ubi distinguit plura, quæ Christo conveniunt quatenus Deus est, & quatenus homo: inter alia verò docet Christum secundum formam Dei Joan. 16. Apostolis de Spiritu S. ad illos post suam ascensionem mittendo, dixisse: Si autem abiero, mittam illum ad vos, secundum formam verò servi, quatenus scilicet erat filius hominis, dixisse Joan. 14. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis: quo significat se ut hominem non posse principaliter ex sua autoritate dare Apostolis Spiritum S. sed quatenus est homo, debere ipsum precibus à Deo obtinere.

P 3

Confr-